

MACIEJ JAROTA

Katedra Negocjacji i Mediacji

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ROLA RADIA, PORTALI INTERNETOWYCH ORAZ MEDIÓW SPOŁECZNOŚCIOWYCH TWORZONYCH PRZEZ POLAKÓW NA LITWIE W KSZTAŁTOWANIU TOŻSAMOŚCI NARODOWEJ MNIEJSZOŚCI POLSKIEJ

Słowa kluczowe: radio, media polskie, portal internetowy, media społecznościowe, Polacy na Litwie, tożsamość narodowa, mniejszość polska

1. Wstęp: Piśmiennictwo polskie na Litwie.
2. Polskie inicjatywy w przestrzeni cyfrowej.
3. Sytuacja prawna mniejszości polskiej na Litwie

1. WSTĘP: PIŚMIENNICTWO POLSKIE NA LITWIE

Od początku lat dziewięćdziesiątych XX w. proces, polegający na budowaniu tożsamości narodowej wśród polskiej mniejszości zamieszkałej na terytorium Republiki Litewskiej, wyraźnie się zintensyfikował. O powyższym zjawisku świadczy dorobek piśmiennictwa m.in. dziennika „Kurier Wileński”, dwutygodnika „Znad Wilii” i „Magazynu Wileńskiego”. Ten ostatni, ilustrowany periodyk zajmował się w tym czasie szeroko tematyką wiary, wspominając o istotnych wydarzeniach w Kościele katolickim¹, przedstawiając regularnie fragmenty Pisma Świętego², chociaż także bardzo silnie akcentował tradycje historyczne Rzeczypospolitej Polski. Bardzo często w czasopiśmie pojawiały się wspomnienia o polskich bohaterach, zwykli czytelnicy dzielili się w nich swoimi doświadczeniami walki o wolność³. Ponadto analizowano drugą Konstytucję na

¹ Zob. J. Karpowicz, *Konsekracja w Oszmianie*, Magazyn Wileński nr 9–10, 1991, 19.

² W każdym numerze z 1991 r. znajdowała się rubryka „Biblia”, w której przytaczane były fragmenty Pisma Świętego, zob. np. Magazyn Wileński nr 1, 1991, 14–16, Magazyn Wileński nr 6, 1991, 14–17, Magazyn Wileński nr 3–4, 1991, 19–26.

³ Zob. L. Doroszkiewicz, *A było tak...*, Magazyn Wileński nr 9–10, 1991, 15; J. Surwiło, *Z bitewnych pól września*, Magazyn Wileński nr 20, 1991, 3–8.

świecie – Konstytucję 3 maja z 1791 r., przedstawiano też, jak Polacy świętują tę uroczystość w Wilnie⁴.

Z kolei w 1993 r. dwutygodnik „Znad Wilii”, podobnie jak Radio o tej samej nazwie, zajmował się nauczaniem Jana Pawła II⁵, lecz w przeciwieństwie do pozostałych polskich dwutygodników ukazujących się na Wileńszczyźnie dość znacząco podejmował również kwestie polityczne Republiki Litewskiej, mające wpływ na relacje pomiędzy Litwinami a Polakami, szczególnie tymi mieszkającymi na Wileńszczyźnie i w obwodzie Solecznickim. Przeprowadzanie wywiadów w „Znad Wilii” o więziach polsko-litewskich oraz opisywanie aktualnych wydarzeń kulturalnych, politycznych, religijnych, poruszanie tematyki miejsc historycznych Wileńszczyzny i wschodnich rejonów Polski, to podstawowe zadania, które w tym okresie realizowała redakcja⁶. Na przykład w wydaniach przedstawiano walory turystyczne Suwalszczyzny⁷, czy też intensywnie interesowano się wizytą Papieża Polaka 4 września 1993 r. w Ostrej Bramie⁸.

„Kurier Wileński”, ukazujący się od lipca 1953 r., koncentrujący się systematycznie wokół zasadniczych spraw politycznych, opisuje szeroko i systematycznie wydarzenia, w których uczestniczą Polacy⁹. Ponadto w tym czasopiśmie regularnie funkcjonuje rubryka dotycząca gospodarki, polityki wewnętrznej, zagranicznej. Szczególnie w 2007 r. zauważono, że Rosja buduje swoją pozycję przez upowszechnianie języka rosyjskiego na całym świecie, czego wyrazem było uznanie 2007 r. za Rok Języka Rosyjskiego¹⁰. Nadmienić należy, że ukazują się artykuły, których treść opiera się na źródłach internetowych, coraz bardziej widocznych w przestrzeni elektronicznej¹¹. Między innymi dlatego wymaga podkreślenia fakt, że po okresie ponad dwudziestu lat od przemian systemowych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej internet jako główny środek porozumiewania się na odległość może odgrywać zasadnicze znaczenie w kształtowaniu tożsamości narodowej Polaków.

⁴ Zob. J. Rusakiewicz, *Obchody 200-lecia Konstytucji 3 Maja w Wilnie*, Magazyn Wileński 10 (1991), 4–9.

⁵ W. Mierzejewski, *Pokój warunkiem życia na ziemi (medytacje nad orędziem Jana Pawła II)*, Znad Wilii 3 (1993), 1.

⁶ Zob. W. Marcinkiewicz, *Modlimy się, żeby Ojciec Święty przybył w nasze strony...*, Znad Wilii 5 (1993) nr 16, 1, 3; J. Minkevičius, *Delegacja litewska na światowym kongresie uniwersalistycznym*, Znad Wilii 5 (1993) nr 18, 3; M. Wiszniewski, *XXIV Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Jana Śpiewaka*, Znad Wilii 5 (1993) nr 20, 2; W. Żurawski, *Bronisław Jamontt – ostatni romantyk w malarstwie polskim*, Znad Wilii 5 (1993) nr 1, 4; M. Gasztoł, *Czy jest nacjonalizm na Litwie?*, Znad Wilii 5 (1993) nr 8, 3; C. Okińczyc, *Wybory, Wybory...*, Znad Wilii 5 (1993) nr 4, 1; R. Mieczkowski, *Wydanie setne: Wielogłos o sobie*, Znad Wilii 5 (1993) nr 21, 4, 5.

⁷ R. Mieczkowski, *W stronę Suwalszczyzny*, Znad Wilii 5 (1993) nr 9, 1.

⁸ Zob. D. Piotrowiczowa, W. Marcinkiewicz, A. Borowik, *Pielgrzymka, Pielgrzymka, Pielgrzymka...*, Znad Wilii 5 (1993) nr 19, 1, 5–7.

⁹ Np. K. Adamowicz, J. Subocz-Lewczuk, *Mają dla nas wiele dobroci*, Kurier Wileński 1953, nr 1 (lipiec), 1.

¹⁰ R.M., *Narzędzie ekspansji*, Kurier Wileński 2007, nr 1, 4.

¹¹ Zob. R. Mickiewicz, *Księża na celowniku KGB*, Kurier Wileński 2007, nr 7, 1, 2, gdzie przytacza się źródło-wywiad przeprowadzony przez portal internetowy z docentem, historykiem Kościoła na Uniwersytecie Wileńskim Arvydasem Anusauskasem dotyczący inwigilacji księży na Litwie przez KGB w latach siedemdziesiątych XX w.

2. POLSKIE INICJATYWY W PRZESTRZENI CYFROWEJ

Na Litwie w ostatnich latach pojawiły się nowe polskie inicjatywy medialne – skierowane w przestrzeń cyfrową, gdzie do niedawna Wileńszczyzna i społeczność polska nie były dość szeroko reprezentowane. Wynika to głównie z modernizacji dotychczasowych mediów mniej nastawionych na „dziennikarstwo tradycyjne”, bardziej z kolei na „dziennikarstwo elektroniczne”. Przyczyną tego stanu rzeczy jest zwiększanie się liczby polskich struktur propagujących kulturę polską. Dziś jest już ponad 30 polskich organizacji na Litwie¹².

W pierwszej kolejności należy wspomnieć o Wilnotece – multimedialnej internetowej aplikacji korzystającej z doświadczeń i materiałów studia telewizji w Wilnie¹³. Poza Wilnoteką¹⁴ od kilku lat funkcjonuje portal Infopol¹⁵, internetowe wersje dziennika „Kurier Wileński”¹⁶, „Tygodnika Wileńszczyzny”¹⁷ i „Magazynu Wileńskiego”¹⁸. W 2012 r. rozpoczął działalność polski odpowiednik litewskiego Delfi¹⁹. W tym czasie pojawił się również projekt „Polskie Szkoły na Litwie”, którego konsekwencją jest sieć portali internetowych budująca więź uczniów i nauczycieli w Republice Litewskiej²⁰. Radio „Znad Wilii” od ponad dwudziestu lat jest jednym z głównych ośrodków polskiej myśli i kultury na Litwie. Radio patronuje różnym projektom, naświetla wydarzenia związane z Wilnem i Wileńszczyzną. Ponadto uruchomiło nową stronę informacyjną²¹, na której dzieli się informacjami na temat Polaków na Litwie z osobami na całym świecie zainteresowanymi ich sytuacją na Litwie. W ubiegłym roku w ramach modernizacji zmienione zostało logo „Znad Wilii”, które symbolizuje fale rzeki Wilii, oraz dokonano przeróbki graficznego układu portalu, co pokazuje, jak obecnie istotną wagę nadaje się środkom komunikacji elektronicznej. Założeniem autorów portalu jest poruszanie kwestii w sposób obiektywny, prezentujących różny punkt widzenia spraw. W aspekcie analizowanej tematyki nie może być mowy o unikaniu tematów trudnych, również w kontekście stosunków polsko-litewskich²².

Na Litwie funkcjonuje też kilka blogów i *fanpage'ów*²³, poświęconych przede wszystkim Wileńszczyźnie²⁴. Ponadto zaktywizowało się internetowe Polskie Cen-

¹² <http://www.kresy.pl/wydarzenia,polacy?zobacz/kolejne-polskie-portale-na-litwie#>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹³ http://www.superpolonia.info/news,618,Media_polonijne_Wilnoteka_polski_portal_na_Litwie.html, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁴ <http://www.wilnoteka.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁵ <http://www.infopol.lt/pl/apie/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁶ <http://kurierwilenski.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁷ <http://www.tygodnik.lt/201429/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁸ <http://www.magwil.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

¹⁹ <http://www.rp.pl/artukul/837314.html>, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/564255,Nowy-portal-informacyjny-dla-Polakow-na-Litwie>.

²⁰ <http://portalszkolny.org/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²¹ <http://.zw.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²² <http://kurierwilenski.lt/2013/05/02/znad-wilii-nowy-polski-portal-internetowy-na-litwie/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²³ Np. <https://pl-pl.facebook.com/pages/Polacy-na-Litwie/266038606786909>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²⁴ <http://www.kresy.pl/wydarzenia,polacy?zobacz/kolejne-polskie-portale-na-litwie#>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

trum Informacyjne na Litwie. Zostało ono stworzone z potrzeby serca przez rodowitego wilnianina. Same artykuły powstają wyłącznie w ramach wolontariatu i pogrupowane są według trzech głównych zakładów: inicjatywy społeczne, wileńskie życie, Wilno i Wileńszczyzna²⁵. Ostatnio interesującym wydarzeniem, wspieranym przez twórców niniejszej strony internetowej, była pomoc przy integracji Polaków poprzez organizację XXVI Zlotu Turystycznego Polaków na Litwie, który odbył się 5–6 lipca 2014 r. w rejonie trockim w parku rozrywki *Ažuolynė* (gmina Wysoki Dwór)²⁶.

Na portalach internetowych oraz w radiu dominuje pamięć o dziejach Polski, kulturze, bieżącej polityce na Litwie i wydarzeniach na świecie. Często przy tym nawiązuje się do doświadczenia wielkich Polaków, takich jak: Jan Paweł II czy Stefan kardynał Wyszyński. Jako przykład trzeba wskazać, że w internetowym wydaniu „Magazynu Wileńskiego” z lipca tego roku przedstawiono obszerną relację odsłonięcia pomnika przy Wileńskim Progimnazjum im. Jana Pawła II. Pisano wówczas, że 16 maja 2014 r. odbyło się poświęcenie rzeźby Papieża Polaka – dzieła rzeźbiarzy – państwa Ireny i Jerzego Piechników z Opola. W artykule, umieszczonym na stronie internetowej, zauważono, że pomnik zaistniał dzięki składkom członków Śląskiej „Solidarności”, skupiającej w swych szeregach górników i energetyków²⁷.

Z kolei w „Tygodniku Wileńskim”, w wydaniu elektronicznym z 17–23 lipca 2014 r., nr 29²⁸, zajmowano się historią i literaturą polską. Między innymi w niniejszym numerze poruszono problem trudnych losów śp. państwa Eleonory i Jerzego Cichockich, byłych żołnierzy Armii Krajowej, na podstawie pamiętników pani Eleonory z lat 1939–1955. Opisując historię Polaków patriotów, zaznaczono, że pani Eleonora, ps. „Teresa”, była żołnierzem AK, łączniczką w Batalionie VIII „Bohdanka” Okręgu AK Nowogródek, brała udział w walkach oddziału z wojskami sowieckimi pod Surkontami 21 sierpnia 1944 r., podczas których zginął m.in. dowódca oddziału ppłk. Maciej Kalenkiewicz ps. Kotwicz. Bohaterowie artykułu po dziesięciu latach pobytu w łagrach wrócili do Polski. W lipcowym numerze przedstawiono też ciekawe losy naszego wieszcza Adama Mickiewicza. Przedmiotem rozważań tego wydania była również obchodzona 12 lipca 2014 r. uroczystość 300-lecia powstania gminy Gaj, w której mieszka rzesza naszych rodaków.

Ponadto przeanalizowano aktualną dyskusję w litewskim Sejmie żywotną dla Polaków, dotyczącą bowiem zmian ustawy o mniejszościach narodowych²⁹.

W projekcie Polskie Szkoły na Litwie próbuje się skonsolidować działania szkół w zakresie propagowania wspólnoty narodowej, gdzie główną rolą portalu internetowego jest informacja oraz koordynacja przedsięwzięć dotyczących pamięci historycznej i budowania więzi międzypokoleniowych, szczególnie w relacjach dzieci – dorośli. Wyrazem tego jest np. regularnie organizowany konkurs wiedzy o Janie Pawle II. W tym roku była to już dziesiąta edycja, której etapy szczegółowo opisywano na stronie internetowej. W internetowej relacji z tego wydarzenia inicjator zmagania uczniów – Stanisław Pieszko powiedział, że „młodzi ludzie, poznając życie Jana Pawła II, nie

²⁵ <http://www.pci.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²⁶ <http://www.zlot.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²⁷ <http://www.magwil.lt/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²⁸ <http://www.tygodnik.lt/201429/>, Wydanie internetowe nr 722, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

²⁹ Tamże.

tylko zgłębiają wiedzę z historii Kościoła, ale też mogą pogłębić swoją wiarę. A tylko człowiek wiary w swoim życiu kieruje się uczciwością i prawdomównością³⁰. Takie publikacje służą kształtowaniu postawy katolickiej wśród polskiego pokolenia wolnej Litwy. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na formę strony internetowej projektu. Portal ma ogromny potencjał techniczny, dostosowany do szerokiej rzeszy odbiorców. Zakładki na stronie internetowej: „Strefa ucznia”, „Strefa nauczyciela”, poszerzone według pewnego uporządkowanego kryterium, świadczą o potrzebie budowania tożsamości wśród wszystkich pokoleń. Natomiast link „Polskie szkoły” wskazuje, że pozostają na Litwie ośrodki edukacyjne, które próbują zjednoczyć wysiłki na rzecz podtrzymywania więzów z ojczyzną³¹, co nabiera nowego wydźwięku w kontekście niepokojącego zjawiska – ograniczania na przestrzeni lat możliwości funkcjonowania Polaków w życiu społecznym, edukacyjnym, prawnym.

Obecnie na portalu *facebook.com* funkcjonuje grupa „Polacy na Litwie”. Jej twórcy stawiają tezę, że społeczność polska na Litwie liczy ok. 250 tys. osób i stanowi ok. 6,5 procent ludności kraju. Dlatego też tego typu zrzeszenie internetowe jest ich zdaniem niezbędne. Niemniej wydaje się, że zainteresowanie grupą jest stosunkowo niewielkie (kilkuset członków grupy) w porównaniu do liczby wszystkich Polaków mieszkających na Litwie. W mojej ocenie problemy, które podejmuje się w ramach tej zbiorowości, są godne badania. Na stronie publikuje się interesujące stanowiska dotyczące obecnej sytuacji politycznej polskiej mniejszości, szczególnie na Wileńszczyźnie i w Sołecznikach. Dodatkowo przeprowadzane są analizy socjologiczne w zakresie stosunków polsko-litewskich, a także kultywowania tradycji przez polskich obywateli tam mieszkających³². Nie można także zapomnieć o innej grupie utworzonej na tym portalu – Związek Polaków na Litwie, która kształtuje pamięć o bogatej – często tragicznej – polskiej historii³³.

3. SYTUACJA PRAWNA MNIEJSZOŚCI POLSKIEJ NA LITWIE

W ostatnich latach pogarsza się sytuacja prawna mniejszości polskiej na Litwie. Jednym z najważniejszych, ale nie jedynym problem Polaków na Litwie, jest zakaz pisania nazwiska w formie oryginalnej. Rodacy mogą pisać swoje nazwiska tylko w wersji lituanizowanej. Zgodnie z wyrokiem Wileńskiego Sądu Okręgowego za nieusunięcie z prywatnej posesji tablicy z nazwą ulicy w języku polskim od Bolesława Daszkiewicza na rzecz Skarbu Państwa zasądzono ponad 12 tys. euro³⁴. Choć Polacy organizują się, tworząc zrzeszenia postulujące pozytywne rozwiązania prawne, np. poprzez apel przyjęty w maju 2012 r. podczas XII Zjazdu Nauczycieli

³⁰ http://portalszkolny.org/macierzszkolna/aktualnosci/Konkurs-histeryczny-poswiecony-sw_-Janowi-Pawlowi-II,78html, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³¹ <http://portalszkolny.org/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³² <https://pl-pl.facebook.com/pages/Polacy-na-Litwie/266038606786909>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³³ <http://pl-pl.facebook.com/pages/Zwi%C4%85zek-Polak%C3%B3w-na-Litwie/181847785159366>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³⁴ M. Wołłejko, *Sytuacja mniejszości polskiej na Litwie a relacje polsko-litewskie*, Bezpieczeństwo Narodowe nr 17, 2011, 105.

Polonijnych i Komitetów Rodzicielskich w Chicago, odbywającego się pod hasłem: „Oświata polska poza granicami Rzeczypospolitej – stan i perspektywy nauczania przedmiotów ojczystych na obczyźnie”, skierowany do Stanów Zjednoczonych i Unii Europejskiego, to jednak takie działania nie przynoszą spodziewanego efektu – poprawy sytuacji prawnej mniejszości polskiej na ziemi litewskiej³⁵.

Aktualnym przejawem dyskryminacji „polskich mieszkańców” Litwy jest przygotowywanie projektu ustawy o mniejszościach narodowych w tamtejszym Sejmie. Uwzględniono w nim szereg poprawek autorstwa konserwatysty Valentinasas Stundysa, co może spowodować, zdaniem komentatorów życia publicznego, upadek polskiego szkolnictwa, a nawet zakaz pokazywania symboli narodowych³⁶. 17 lipca 2014 r. została przyjęta wersja wstępna ustawy. Jednocześnie wykreślono z dotychczasowego projektu praktycznie wszystkie punkty o dwujęzyczności. Oprócz ich usunięcia zamieniono stwierdzenie „prawo do uczenia się w języku ojczystym” na „prawo do uczenia się języka ojczystego”³⁷. To wydarzenie pozostaje w sprzeczności z traktatem między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy z 26 kwietnia 1994 r. zawartym w Wilnie³⁸. Zgodnie z art. 13 ust. 2 traktatu osoby należące do mniejszości polskiej w Republice Litewskiej, czyli osoby posiadające obywatelstwo litewskie, które są polskiego pochodzenia albo przyznają się do narodowości, kultury lub tradycji polskiej oraz uznają język polski za swój język ojczysty, a także osoby należące do mniejszości litewskiej w Rzeczypospolitej Polskiej, czyli osoby posiadające obywatelstwo polskie, które są litewskiego pochodzenia albo przyznają się do narodowości, kultury lub tradycji litewskiej oraz uznają język litewski za swój język ojczysty, mają prawo indywidualnie lub wspólnie z innymi członkami swej grupy do swobodnego wyrażania, zachowania i rozwijania swej tożsamości narodowej, kulturowej, językowej i religijnej, bez jakiegokolwiek dyskryminacji i przy zachowaniu pełnej równości wobec prawa. Artykuł 13 ust. 3 tego aktu prawnego potwierdza, że przynależność do mniejszości narodowej jest sprawą indywidualnego wyboru dokonywanego przez osobę i że nie mogą z tego wynikać dla niej żadne negatywne następstwa i nikt nie może być zmuszony do udowodnienia swej narodowości ani do jej wyrzeczenia się.

Polityka władz litewskich wynika głównie z upowszechnienia się radykalnych poglądów w społeczeństwie, według których należy ograniczyć uprawnienia Polaków, w celu wprowadzenia większej stabilności życia publicznego. Rodacy są często niesłusznie traktowani jako obywatele, którzy dążą do uzyskania szerokiej autonomii, zagrażającej porządkowi państwowemu. Paradoksalnie takie działania mogą

³⁵ <http://www.naszdziennik.pl/polska-polonia/1345,polonia-walczy-o-prawa-polakow-na-litwie.html>, Wydanie z dnia 13 czerwca 2012 r.

³⁶ <http://kresowiaczy.com/2014/07/litewski-projekt-ustawy-o-ograniczaniu-praw-mniejszosci-narodowych/>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³⁷ <http://pl.delfi.lt/aktualia/litwa/projekt-ustawy-o-mniejszosciach-narodowych-uszczupla-ich-prawa-jaroslav-narkiewicz-to-jest-dzien-zaloby.d?id=65320492#ixzz38Q9lu1YW>, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.

³⁸ Dz.U. 1995.15.71., Warto podkreślić, że bezpośrednio przed podpisaniem traktatu, litewska klasa polityczna w zasadzie była zgodna co do istnienia konieczności jego ratyfikacji, wskazując, że „Polska to brama do Europy, państwo mające nieocenione znaczenie w zwiększaniu integracji Litwy z Europą”. Zob. S. Widmann, *Co Pan sądzi o tym? Politycy litewscy w związku z przyszłym traktatem litewsko-polskim*, Znad Wilii 5 (1993) nr 18, 3.

stanowiąc wypadkową zachowań administracji rosyjskiej w przeszłości. Zdaniem Alfradasa Bumblauskasa „Rosjanie uważali rejony wschodnie, w tym także litewskie ziemie, jako *istinno russkije ziemi*, gdzie głównym celem byłoby oczyszczenie tej ziemi z łacińskich, polskich wpływów”³⁹. Dlatego też próbowano realizować to zamierzenie poprzez zakazanie pisowni łacińskich, jakichkolwiek druków w języku litewskim⁴⁰. Niestety obecnie to Litwini w stosunku do Polaków wprowadzają ograniczenia na wzór drogi postępowania stosowanej swego czasu przez Kreml.

Wobec obecnej sytuacji prawnej mniejszości polskiej wypada zastanowić się nad zasadnością funkcjonowania tak wielu polskich mediów na Litwie, w tym radia, portali internetowych. Można chwalić bądź krytykować redakcje za warsztat dziennikarski, niepotrzebną tematykę, ale jedno pozostaje bezsporne – polskie media, w szczególności media internetowe, ze względu na swój szeroki zasięg oddziaływania na odbiorców, kształtują pamięć i w konsekwencji więzi między rodakami. Ma to wymiar fundamentalny w kontekście tego, że większość litewskich portali internetowych zawiera wyłącznie informacje w języku litewskim, angielskim i rosyjskim. Aktualnie media tworzone przez Polaków na Litwie mają inny charakter niż ich odpowiedniki ukazujące się w czasach gospodarki socjalistycznej, które pisały o „polsko-litewskiej przyjaźni towarzyszy”⁴¹, a w rzeczywistości były jedną wielką propagandą komunistycznego ustroju⁴².

W związku z tym zarzuty, które czasami występują w debacie publicznej, jakoby media tworzone przez Polaków w Republice Litewskiej były zbyt „polskojęzyczne”, za często przedstawiały polską literaturę klasyczną i wzmacniały narodową tożsamość wśród młodzieży⁴³, są niezasadne i krzywdzące. Wydaje się, że przy formułowaniu takich tez nie można mówić jedynie o „polskojęzycznych mediach”, gdyż jest to coś szerszego – zdecydowana większość prasy, radia, portali internetowych to redakcje tworzone przez patriotycznych ludzi, działających w ramach wolontariatu lub za niewielkie wynagrodzenie.

Tymczasem redaktorzy polskich mediów zwracają uwagę na nasilające się zjawisko ekspansji mediów rosyjskich na Litwie, przy jednoczesnej małej aktywności mediów z Polski (szczególnie chodzi tutaj o telewizję rosyjską)⁴⁴. W związku z tym należałoby zastanowić się nad środkami, jakie powinna podjąć polska władza w zakresie tworzenia warunków do powstawania polskiej telewizji na Litwie. Nie można zapomnieć o wypracowaniu programu szerokiego wsparcia inicjatyw dotyczących kształtowania tożsamości narodowej poprzez powołanie do życia np. nowych stacji telewizji internetowej,

³⁹ R. Mieczkowski, *Depolonizacja a niepodległość Litwy*, *Znad Wili* 13 (2001), nr 5, 56–59. Przełożone z audycji dla I Programu Radia Polskiego, nadanej z okazji Dnia Niepodległości Litwy 16 lutego 2001 r.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ J. Massalski, *Zderzenie na morzu*, *Czerwony Sztandar* 1956, nr 1, 2.

⁴² Zob. wszystkie numery dziennika *Czerwony Sztandar* 1956, Przykładowe tytuły prasowe: *Ludzie pracy Wilniusa walczą o nasze sprawy*, *Czerwony Sztandar* 1956, nr 2, 2; *Na budowie Kaunaskiej HES*, *Czerwony Sztandar* 1956, nr 2, 3.

⁴³ Zob. szerzej na ten temat w: M. Walaszczyk, *Krepująca polskość wilniuków?*, *Nasz Dziennik* 2012, wydanie z 22 listopada 2012 r., <http://www.naszdziennik.pl/wp/16123,krepujaca-polskosc-wilniukow.html>

⁴⁴ J. Bukowski, *Kuriozalna ocena polskich mediów na Litwie*, <http://www.poland.us/popup.php?cG9wdXBfZHZH1a3VqX2FydHlrdWwucGhwP2lkPTEyMjg5>.

które miałyby szanse na budowanie prawdziwej, tradycyjnej więzi pomiędzy naszymi rodakami⁴⁵. Warto również poszerzyć jeszcze ofertę mediów o tematykę historyczną poprzez przedstawienie analizy losów Polaków po 1945 r. na świecie. Powyższe propozycje mogłyby doprowadzić do wzmocnienia tożsamości narodowej poszczególnych rodzin mieszkających obecnie na terytorium Republiki Litewskiej, w kontekście scenariuszy życiowych Polonii rozproszonej na wielu kontynentach, co ukształtowałoby z kolei relacje międzypokoleniowe wśród polskiej społeczności na Litwie.

BIBLIOGRAFIA

- Bukowski J., *Kuriozalna ocena polskich mediów na Litwie*, <http://www.poland.us/popup.php?cG9wdXBfZlHJ1a3VqX2FydHlrdWwucGhwP2lkPTEyMjg5>.
Mieczkowski R., *Depolonizacja a niepodległość Litwy*, *Znad Wilii* 13 (2001), nr 5, 56–59.
Walaszczyk M., *Krepująca polskość wilniuków?*, *Nasz Dziennik* 2012, wydanie z 22 listopada 2012 r., <http://www.naszdziennik.pl/wp/16123,krepujaca-polskosc-wilniukow.html> [www.wilnoteka.lt]
Wołłejko M., *Sytuacja mniejszości polskiej na Litwie a relacje polsko-litewskie*, *Bezpieczeństwo Narodowe* 17 (2011), 1, 99–114.

THE ROLE OF RADIO, INTERNET PORTALS AND SOCIAL MEDIA CREATED BY POLES IN LITHUANIA IN SHAPING THE NATIONAL IDENTITY OF THE POLISH MINORITY

Summary

Since the early 1990s, the process of building a national identity among Polish minorities living on the territory of the Republic of Lithuania has clearly intensified. On the one hand, new Polish media initiatives have recently appeared in the digital space, where, until recently, the Polish community has not been widely represented. The first one is Wilnoteka - a multimedia web-based application, which uses the experience and materials of the television studio in Vilnius. Apart from Wilnoteka, Infopol has had an online versions of the daily Vilnius Kurier, Vilnius weekly and Vilnius Magazine for several years. In 2012 Delfi launched the project "Polish schools in Lithuania", which resulted in a network of Internet portals building relationships between students and teachers in the Republic of Lithuania. Radio by the Neris has been one of the main centers of Polish thought and culture in Lithuania for over twenty years. It also operates several blogs and fanpages devoted primarily to Vilnius. However, the internet does not have professional media reaching to English speaking community of Polish origin who come from the present territory of the Republic of Lithuania and who live around the world. The editors of the Polish media pay attention to the fast expansion of Russian media in Lithuania and low activity of the Polish media. Therefore, we should consider what activities should be taken by the Polish authorities in order to form right conditions for the development of Polish television in Lithuania. Moreover, the media offer should be expanded and should include historical themes, for example the analysis of the fate of the Poles worldwide after 1945.

Key words: radio, Polish media, Internet portal, social media, Polish people in Lithuania, national identity, Polish minority

⁴⁵ Zob. szerzej w: Materiały z konferencji zorganizowanej przez senacką Komisję Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za granicą i sejmowej Komisji Kultury i Środków Przekazu z 24 listopada 2012 r. pt. *Aktualne problemy mediów polskojęzycznych na Litwie*, http://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k8/agenda/wydarzenia/2012/121124/m1.pdf, dostęp na dzień 20 lipca 2014 r.